

STADS- EN DORPSGEZICHTEN EX ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

PLAAT-DIEPENDAL, gemeente Wittem.

TOELICHTING.

Het te beschermen dorpsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek. nr. 204) door een stip-pellijn omgrensde gebied.

Het dorpsgezicht omvat de bebouwing aan en nabij het noordelijk deel van de Terzieterweg en aan een aftakking hiervan, de Diependalseweg. De noordgrens is getrokken om het meest westelijke huis van Terpoorten, dat met zijn vakwerkgevels een markant punt vormt in de bocht van de toeristenweg, die dalend uit de kom van Epen ter plaatse afbuigt naar de Geul. Ten zuiden van de splitsing verrijst aan de stijgende Terzieterweg de monumentale Dorphof, gevolgd door de kleinere Wolfskuil en de buurtschap Plaat. Ten zuidwesten hiervan strekt zich het gehucht Diependal uit in een vallei tussen de lagere heuvels langs de Terzieterbeek en de hoge hellingen van het Bovenste Bos.

De Dorphof bestaat uit een hoefijzervormig complex met een classicistisch woonhuis van baksteen benevens een reeks stallen uit 1767 en een langsdeelschuur, die zijn ondergebracht in twee vakwerkvleugels op een sokkel van kolenzandsteen. Het is het grootste bedrijfsgebouw van vakwerk, dat in Limburg behouden bleef. Langs de open zijde van het complex loopt een door een boogbrug overkluisde -thans droge- gracht, die een met breukstenen muren beklede verhoging omgeeft, waarop in het begin van de vorige eeuw een bakhuis uit vakwerk is opgetrokken.

Over de geschiedenis van de Dorphof is weinig bekend. In de 17e eeuw woonde er de familie Van Belven, waarvan Jhr. Adolf Berthof in 1608 drost van Wittem was geworden en in 1626 heer van Holset werd. Hij stierf vóór augustus 1637 en is begraven in het koor van de toenmalige kerk van Epen. Volgens de overlevering zou de hoeve echter vele eeuwen eerder zijn gesticht en zou de geschiedenis ervan zelfs kunnen teruggaan tot 1040, toen keizer Hendrik III zijn villa Apina -het landgoed Epen- aan zijn verwante Irmengarde schonk. In 1314 werd de villa te Neppe (Epen)

4.110520071010

met 45 bunder gehouden door Arnold, heer van Wittem. Gezien de naam Dorphof, de ligging ervan en de omstandigheid, dat het van ouds de grootste hoeve in de verre omtrek is, kan in de overlevering een grond van waarheid schuilen. Het op genoemd landgoed ontstane dorp Epen behoorde in latere tijd met Mechelen en Wittem tot het hertogdom van Limburg, waarvan de kern in het huidige België lag. Na de slag bij Woeringen in 1288 moesten deze plaatsen echter worden afgestaan aan Brabant, dat Epen -met uitzondering van de 8 leenmannen aldaar- in 1289 onder de jurisdictie van de Heren van Wittum bracht. In 1354 werden ook de 8 leenmannen onderworpen aan het gezag van Wittem. Daarna bleef Epen met het gebied van het dorpsgezicht tot 1794 deel uitmaken van de heerlijkheid -sinds 1732 graafschap- Wittem.

Ten zuiden van de Dorphof ligt de boerderij Terzieterweg 3 met een gewitte straatgevel en vakwerk aan de binnenhof. En dan volgt de buurtschap Plaat, bestaande uit het 18e-eeuwse vakwerkcomplex Terzieterweg nrs. 6-10 en de boerderij Plaatweg 2, waarvan het woongedeelte een vakwerkgevel uit 1678 bezit. Genoemd complex wordt gevormd door een vrijstaand huis, een dubbele woning, waarvan de ene helft in 1743 en de andere in 1757 is gebouwd, een dwarsdeelschuur en een stalletje uit 1778. Deze groep gebouwtjes behoorde vroeger tot de Dorphof en was toen in gebruik bij landarbeiders, die niet uitsluitend op de hereboerderij behoefden te werken, maar zelf nog een klein bedrijfje konden voeren.

Het gehucht Diependal zal eveneens zijn ontstaan uit woningen van landbewerkers van een groot bedrijf. Dit was waarschijnlijk de gelijknamige hof, die de heer van Wittem in 1379 verwierf. De nederzetting bestond toen reeds lang, want in 1287 werd in deze streek al een Remboldus van Dippendale vermeld. Thans bestaat de bebouwing uit een paar schilderachtige groepen vakwerkhuisen, die voornamelijk uit de 18e eeuw dateren en enkele vrijstaande boerderijtjes.

Het landschap is uitzonderlijk ongerept en behoort tot de fraaiste van Zuid-Limburg, zowel door het uitzicht over het golvende dal op de beboste heuvels met het Heimansreservaat als door de afwisseling op kleine schaal; een tussen hagen besloten

weg, een boomgaard tegen de helling, een inkijk in een beekdal en opgaand hout, waaronder de witte huizen half schuil gaan. Daar de verspreide bebouwing een historisch kenmerk is van deze nederzettingen en de aantrekkelijkheid ervan mede berust op de waarde van het omringende landschap, kon de grens van het dorpsgezicht dan ook niet nauw om de bebouwde erven worden getrokken, maar moesten redelijke stroken langs de wegen als bindend element worden opgenomen.